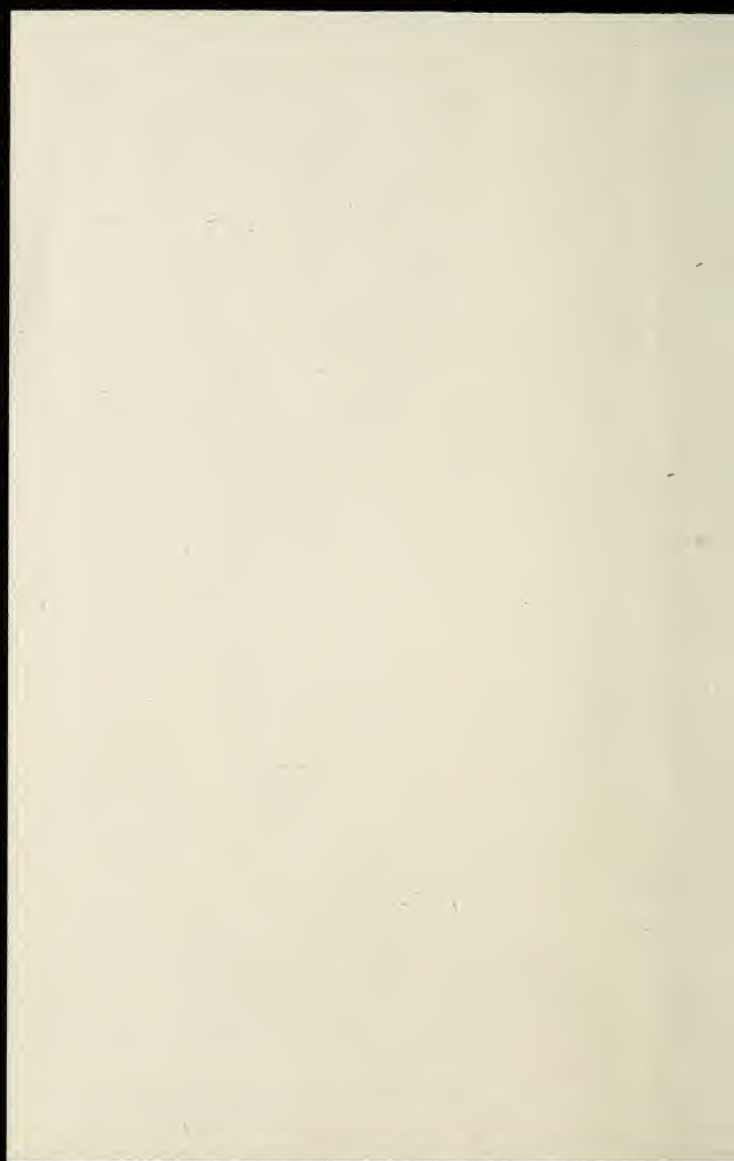
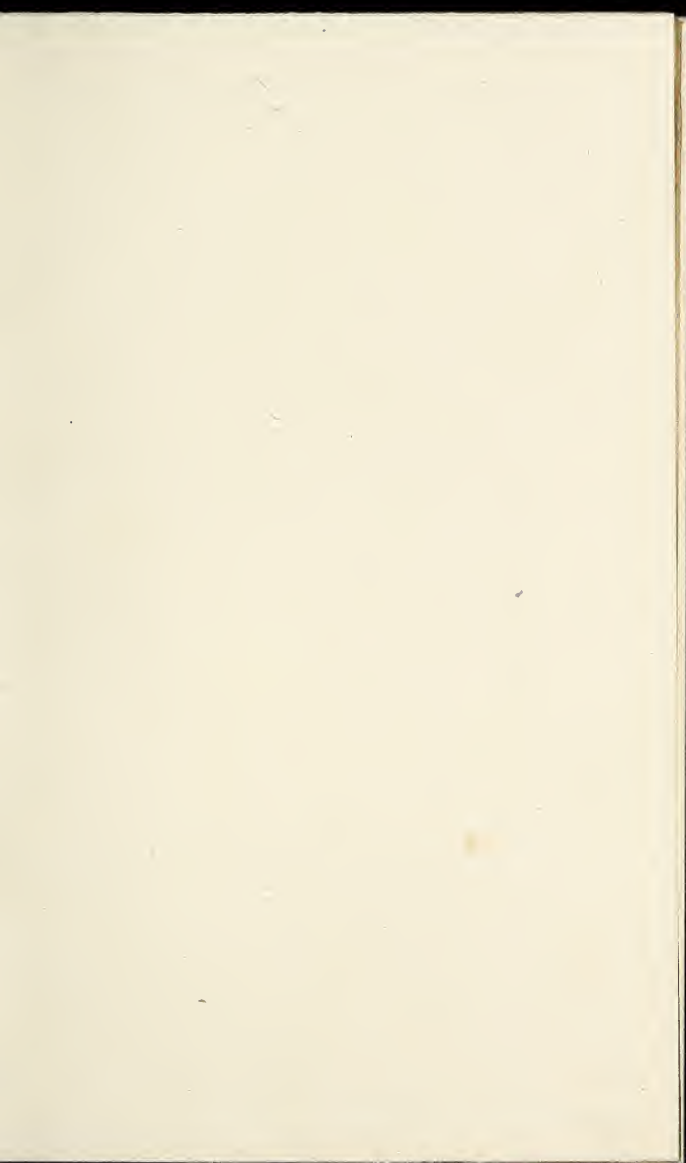

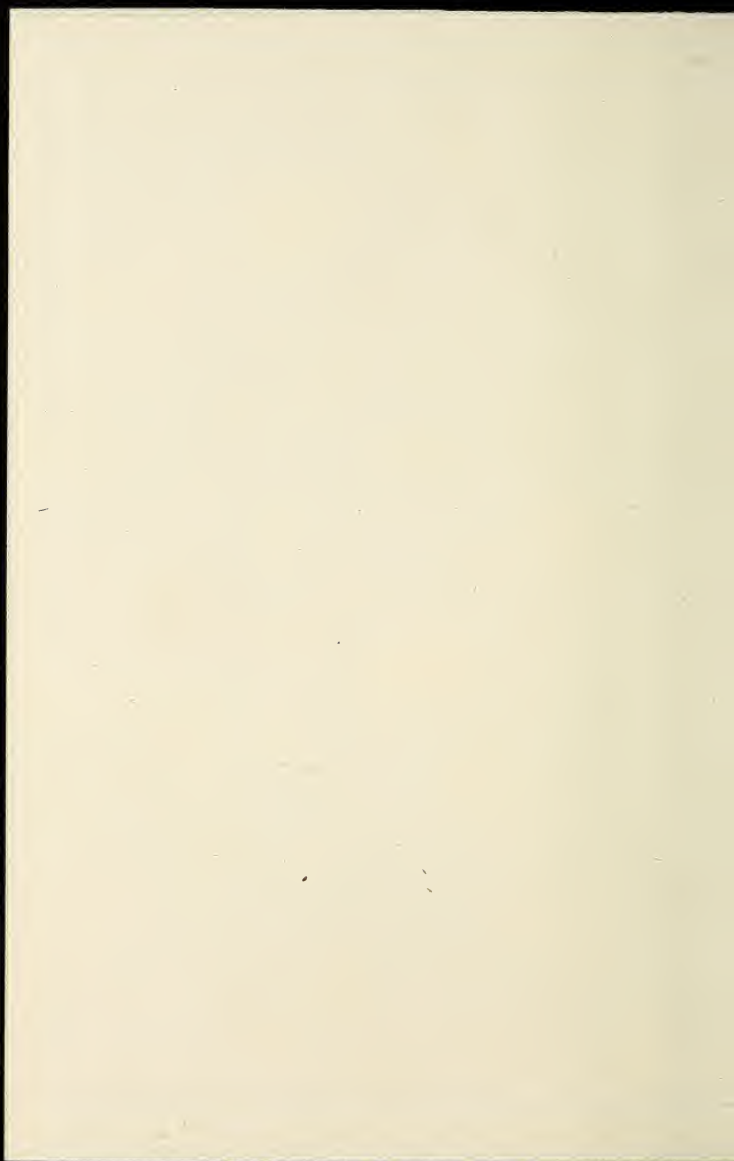
[Antoine Guérin]

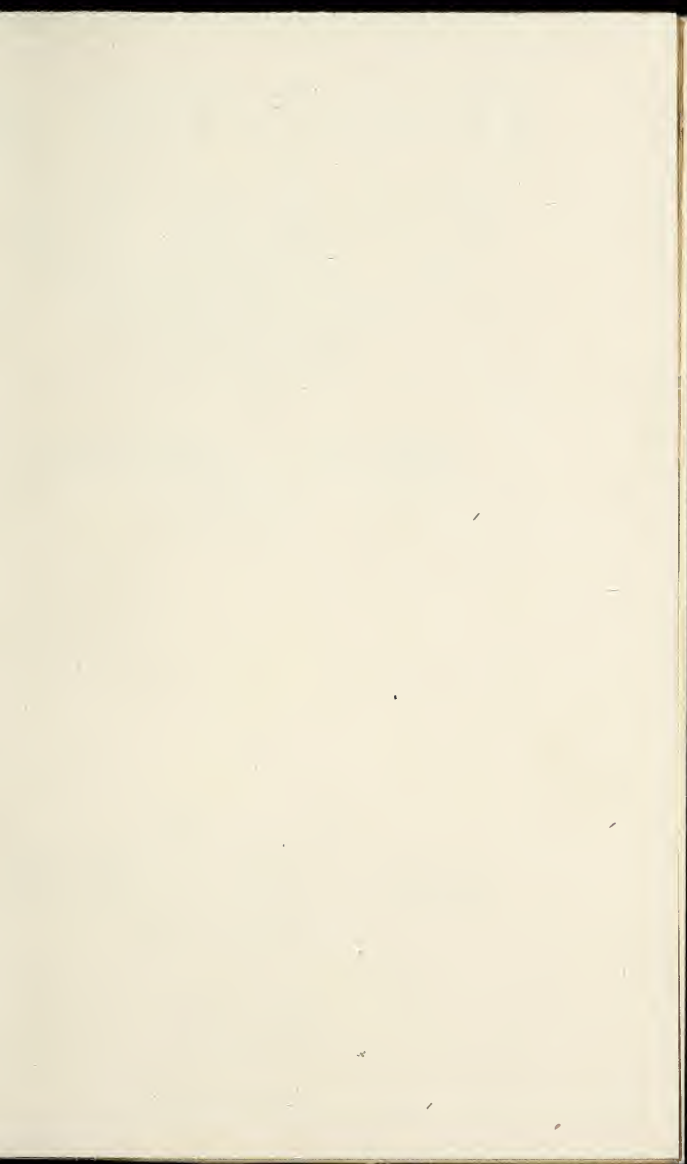
Hausen 1941

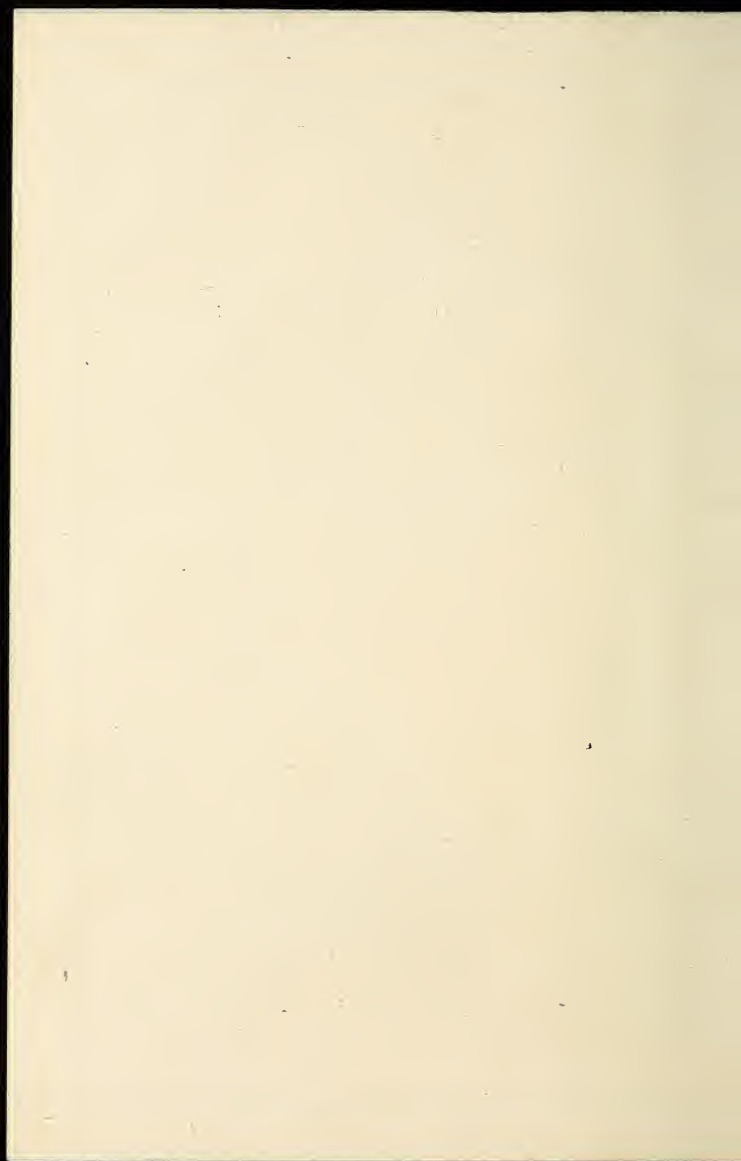

1564

53. ² last. 12.

ANTONII

GVAERINII

EPISTOLA AD

Franc. Balduinum apostata-
tam Ecebolium:

§

De Christiani iurisconsulti
officio.

HEBR. X.

*Horribile est incidere in manus
Dei viventis.*

1564.

THE NEWBERRY
LIBRARY

2. Case
154 OTVA
39
324
1564g
Socrat. Histor. Eccles. lib. III.

Cap. XIII.

Ecebolius Constantinopolitanus sophista, cum Imperatorum se ingenijs accommodaret, vehementer Christianum esse se simularat: sub Iuliano vero truculentus gentilis apparuit: ac rursus post Iulianum Christianus esse voluit. Etenim ante portam oratorij se ipse pronum in terram proijciens, clamavit: **CALCATE ME SALEM INSIPIDVM.** Ad hunc modum levis & mobilis Ecebolius & ante & post Iulianum fuit.

ANTONII GVAE-
RINII AD FRANC.

Balduinum apostatam Ece-
bolium Epistola,

De officio pij & eruditi iuris-
consulti.

T SI vereor, ne, cùm irrisor &
cōtempтор obiurgationum esse
toleas, id mihi vñ veniat, quod
sapienter Salomon scribit, Qui
castigat irrisorem, contumelias accipit: &
qui improbum coarguit, maculam sibi cō-
trahit: nimirum propter calumnias quibus
se postea homo improbus vlciscitur: ta-
men vñ hoc etiam pietatis tuæ pericu-
lum facere statui, ea quidem lege atque
omine, vt si te medicinam ferre non posse
animaduertā, Hippocratis deinceps prae-
ceptum sequar, qui desperatis adhiberi re-
medium vetabat. Ea verò de quibus hoc
tempore monere te statui, primùm ad Re-
ligionē, & fidei Christianæ pietatem per-

A 2 tinent

tinēt: deinde ad summam istam quam in te esse putas eruditionem: vt etiam de optimis libris tuis (quibus omnes iam studioforum bibliothecas replere conatus es) nonnihil differatur. Ergo quod ad religionem attinet, hæc ferè sunt, Balduino, quæ plerique omnes amici ac familiares in te tui reprehendunt: primū, quod cū annos ab hinc plus minus octodecim, patria propter religionis causam profugus Argētoratum profectus esses, ibique te in Gallicam ecclesiam recipi postulasses, ac propterea verbosissimam fidei tuæ confessionem publicè in templo non infrequenti hominum conuentu magna & confidenti voce pronunciaasses, vt ad sacræ Cœnæ & corporis Christi communionem reciperis: posteaque te Geneuā ad Calvinum contulisses: ibique aliquandiu communem cum illis religionem professus, constitisses: illico tamen, mutata sententia Luteciam te receperis, vbi non satis Christianæ religionis puritatem obseruasse: nonnunquam etiam templa idololatrica frequentasse diceris. Alterum, quod cū paucis post annis Geneuam Lutecia reuersus esses, & à Caluino

ad Balduinum.

5

Caluino vt te suas in ædes conuictumque
reciperet, impetrasles: sex ibi septemue
menses apud eum ita vixeris, vt & Domi-
nicam cœnā (vbi tēpus venerat) cum alijs
participares, & in publica (vt vocant) con-
gregatione cōfessūque pastorū & doctorū
hominum, tanquam Saul inter Prophetas,
verba de rebus sacris faceres: postea tamē
mutata sententia Biturigas sis profectus:
vbi in iuris professorum collegium coop-
tatus, ad religionem papisticā redijsti: statis
diebus, Missis & pompis solēnibus ac sup-
plicationibus cum alijs doctoribus inter-
fuiisti: qua de causa pro defectore & apo-
stata à plerisque habitus ac numeratus es.
Tertium est, quòd cū aliquot pōst annis
tertium te ad Ecclesiam Christi & Acade-
miam Heidelbelgensē cōtulisses, ibique
nonnullæ de cœnā Dominica inter doctos
viros dissensiones natæ fuissent: tu eam sen-
tentiam quæ Gallicarum Ecclesiarum esse
dicitur, quamque antea semper post agni-
tam Euangelij veritatem probaras, ample-
xus eras, defenderas, partim odio vnus
aut alterius, partim etiam, vt magnis qui-
busdam viris assentareris, vehementissimē

acerriméque contra fidem & cōscientiam tuam oppugnasti. Quartum, quòd nuper in Galliam profectus continuò te in illius clientelā dedidisti, imò totum te illi tradidisti, atque adeò mancipasti, quem constat religionis Evangelicæ hostem antehac infensissimum fuisse: cuiusque os, atque aspectum ne nunc quidem quisquam pius propter recentem superiorum annorum memoriam ferre potest: tametsi quòd facilius illam Apostasiam tuam tegeres, postea te in alterius Evangelici Principis clientelam insinuare conatus es. Quintū, quòd dum in illa aula Gallica versareris, apud illustrissimum Germaniæ Principem electorem Palatinum herum tuum accusatus multorum & literis & sermonibus fueris, quòd Evangelicos Germaniæ principes dixeris mutatae religionis pœnitere: in Germania nullam superesse religionē: qua de re multorum te Germanorum querelas, nonnullius etiam Thrasymachi minas, coram ipsa Gallia, audisse, negare non potes.

Quæ quidem omnia summatim ad religionis desertionem pertinentia, eiusmodi, vt opinor, Balduine, esse vides, vt facile intel

intelligas, me non sine grauissimis & maximis causis instituisse hanc tibi siue admonitionem, siue mauis obiurgationē Christianam mittere. Quod enim summum & extremum in homine crimen est, his paucis capitibus in te reprehenditur: nimirum Apostasia, siue defectio ab agnita & suscepta religione: neque ea simplex, sed & triplicata & quadruplicata: vt iam vetus illud de te Duareni tui vaticinium reipsa cōprobare videaris, qui te Ecebolij cuiusdam discipulum (de quo apud Eusebium memoratur) quodam (vt scis) in libello suo appellat: quod is ethnicus cū esset, metu tamen Constantij imperatoris simulasset se Christianum esse: deinde Iuliani tempore ad Paganismū rediisset. Rursus Imp. Iouiniano qui se Christianū profitebatur, reuersus ad Ecclesiam, atque ante fores templi prostratus magna voce clamasset, Conculcate me salem insulsum. Hæc, Balduine, si ex Christiani iurisperiti (qualē te olim haberi voluisti) officijs ratiocinari volumus, sane magna & graua sunt. Mihi quidem ira graua videntur, vt quoties de ijs cogito, toto plane & corpore & animo

cohorrescam. Nam in Ecclesia publica palam, multis audientibus, religionem Christianā profiteri: postridie ad sacrosanctam corporis dominici cœnam accedere: denique toties & Genevæ & Argentorati, tot hominibus inspectantibus, cœnam dominicam cum alijs participare: nunc autem ad papatū &, tanquam canis, ad vomitum reuerti, ecclesiasque illas tam infesto animo insectari: ecquid tandem aliud est, quàm quod Apostolus ad Hebræos scribens appellat, Denuo Christum crucifigere, eiusq; mortem ludibrio habere? Itaque mirum non est, si te tanti nunc sceleris furia vlciscantur: præsertim cùm idem eodem loco scribat, fieri non posse, vt qui semel illuminati fuerint, ac donum cœlestē gustauerint, participesq; spiritus sancti fuerint, gustarintq; bonum Dei verbum: si relabantur, ad bonam frugem redeant: quippe qui denuò filium Dei, quantum in ipsis est, crucifigant, ludibrioq; habeant.

Venio iam ad doctrinā & eruditionem tuam, quæ te nobis adeò inflatum ac tumidum reddidit: de qua patieris me liberè tecum & certa quadam ratione disputare.

In

In omni doctrina, Balduine, tria summi
semper ac sapientes viri desiderarunt: Na-
turam, artem & exercitationem: cuius rei
testimonia, quia nota tibi esse cōfido, non
proferam. Naturam, id est ingenium, per-
spicientiam, acumen, solertiam, in te desi-
derari, tibi (si me audies) paucis demon-
strabo. Nam primum omnium cū annos
iam viginti (quemadmodum tute nuper
in tuo De historia mundi libro testatus es)
in tuo ciuili iure interpretando verseris,
nunquam tamen quicquā in illo eximium
ac singulare excogitasse, vulgò ab omni-
bus dictitaris: siue in materia aliqua nouo
& singulari modo explicanda, qua in re
lauream ac triumphum suum ponere ve-
stri ordinis homines consueuerunt: siue in
tollendis legum vestrarum mendis, quæ
(vt innumeros affirmare audiui) planè in-
numerabilia sunt: cū tamen ipse fatearis
hoc tēpore præcipuā laudem iuris profes-
sorū hanc esse. Quòd si meum tibi testi-
monium suspectum est, ecce alium tibi
iudicem fero: quem tu tum propter sum-
mam eius eruditionē, tum etiam quia eum
multis in libris tuis eximijs ornas laudibus:

nunquam, ut spero, tanquā iniquum ciurabis. Is est Iacobus Cuiacius, quem tu passim (ut dixi) laudibus in cœlum, merito certè suo, ferre soles. Apud eum igitur spōsione te prouoco, N I C V I A C I V S Balduinū nihil in iure civili acutè vnquā excogitasse, nihil denique præstantis ingenij laude dignum adhuc præstitisse, libros illius nihil nisi confusam Pandolabi farraginem esse iudicet. Huc accedit quòd quæ ab alijs tradita tuos in libros etiam laudatis authoribus transfers, ita sine iudicio & delectu transcribis: ut si duæ pluresue sint dissentientes inter se doctorum hominum sententiæ, ibi tu tanquam pedibus in luto demersis nutans, titubans, æstuans, quam te in partem contorquere debeas, nescias: & quasi alio in mundo (quemadmodum in veteri prouerbio est) verferis, sic ambiguus animi atque incertus, adscribas, Quidam ita putant, alij ita legunt: Nonnulli autem sic sentiunt: cum ad extremum neque sententiam tuam ascribas, neque aliorum pugnantissimas inter se opiniones refutes. Id quod vel in locis insignibus abs te fieri, testimonio erunt ea quæ iuris quidam

dam studiosus mihi in tuis Institutionum
commentarijs ostendit: pag. 31. 233. 434.
642. 596. 448. & alijs locis innumeris. Ego
verò nuper in illo tuo libro, quem de hi-
storia vniuersa inscripsisti, pagina 185. ani-
madueriti tale quiddam, quod mihi sanè de
ingenij tui tarditate, ne dicam stupore, du-
bitationem omnem abstulit. Quum enim
in eo qui vniuersi generis humani historiã
literis mādare instituit, nihil ferè tantope-
re desideretur, quàm certa quædam defi-
nitio ac dinumeratio annorū mundi: qua
de re varix sunt doctissimorum hominum
multiplicesque sententiæ: tu tamen vbi ad
illum locum peruenisses, quasi pendicu-
lans atque oscitans, Hieronymus, inquis,
numerat vsque ad Christum annos 3952.
Eusebius verò plus quinquies mille du-
cētos: doctissimi hac ætate homines, 3962.
Scio à nonnullis plures adijci: sed parum
interest, notūque est vetus illud, Et quod
excurrit. Agnoscis (vt opinor) Balduine
verba ista tua: siquidem hæc verba sunt,
potius quàm ridiculæ cæci alicuius de co-
loribus disputantis coniecturæ. quod pro-
fectò parum isti tuæ arrogantix & super-
biæ

biæ conueniebat: qui quum historiã mundi te nobis traditurum profitearis, quo in loco iudicium ac doctrinam tuam ostentare debuisti, ibi quasi neque cœlum neque terram attingas, quid alij senserint profers: quid tui iudicij sit, enuntiare non potes. Vnde quantum à natura ad magnarum artium disciplinam adiutus sis, cuius facile intellectu est.

Iam verò quod ad artem attinet (quæ quidem enumerationis nostræ pars fuit altera) paucis tecum agam. Quum Dialecticam veram, eamque solam disputandi artem esse constet: Iurisprudentiæ autem maxima & potissima pars in disputando posita sit: ecquanam tu fronte, qui Dialecticam non modò pictam, sed ne in somnis quidẽ vnquam vidisti, vllam tibi Iurisprudentiæ laudem arrogares? Iuris ciuilis studium in disputando potissimũ versari, testis est Quintilianus libro x i i. capite i i. Te porrò Dialecticam ne primoribus quidem libris vnquam degustasse, imò verò semper ab eo studio quasi difficultatibus quibusdam obstructo abhorruisse, nõ modò ex omnibus scriptis tuis apparet, in quibus

bus ne tenuissima quidem Dialecticorum verborum mentio est: verum etiam millies ex tuo ipsius ore auditum est: quum naturalem tantum Dialecticam necessariam esse prædicares.

Restat ut de exercitatione dicamus: quam si tibi propterea concedendam putas, quod (ut antea diximus) annos iam viginti Ius civile professus sis, vide ne duo tibi hæc obsint, alterum quod ubi ars nulla est, ibi nulla exercendi facultas est: Itaque vulgò eos qui Musicæ artis imperiti ad fidium se ac nervorum studium conferunt, etiam si annos (ut tu) viginti eo se in studio noctes diesque fatigent, nunquam tamen ullam eius artis laudem eximiam adipiscuntur. Alterum est, quod si forum (ut Iustinianus vester, resque ipsa testatur) ususque & (ut vulgus loquitur) practica Iurisconsultos bonos facit, tu qui nullo unquam in foro versatus es, non admodum magnam tibi ex Iurisprudencia laudem arrogare potes.

Verum hæc fortasse infinitius disputantur: itaque paulò pressius agendum est: atque ad testimonia ipsa, & (ut vos dicere soletis) in rem præsentem veniendum. Di
cendum

cendum, inquam, aliquid est de optimis libris tuis, quos iam magno sanè numero per hosce totos quindecim annos peperisti. Ac primùm de ipsis commētariis, quos tuo nomine in Institutiones Iuris civilis inscripsisti. Mi opatissime Balduine, quid expalluisti? leniter tecum & familiariter (quemadmodum Christianæ charitatis ratio postulat) agere institui. tantùm dicam, Tu quum adolescens Gabrielè Brechtanū clarissimum Iuris Doctorem Louanii aliquot annos audisses, eiusque dictata vel tua vel aliorum diligentia descripta apud te haberes, è Belgia patria tua propter Euāgelii causam scilicet profugisti, magnum illud volumen interire flammis Christianorum sinere noluisti: tecum illud tanquā Palladium ex Troiæ incendio, asportasti. Quum Lutetiam peruenisses cum Tileta-
no typographo pactus es: coronatis aliquot acceptis, Præceptoris tui vigilas illas & lucubrationes malus auctor emptori bona fide accipienti vendidisti: easque hoc titulo atque inscriptione promulgandas imprimendasque curasti: FRANCISCI

BAL

BALDVINI IVRISCONSULTI IN
INSTITVTIONES IVRIS CIVI-
LIS COMMENTARIA. Hæc sunt
in adolescentia tua iacta abs te probitatis
ingenuitatisque fundamenta, hoc pudor-
is specimen: quod an sæpenumero tibi
tum Biturigibus, tum aliis in locis obie-
ctum, exprobratum, criminis loco datū
sit, satis (vt opinor) adhuc meministi. Sed
quoniam aliquam eius facti tui excusatio-
nem etiam in scriptis tuis afferre soles: dicis
enim te prima commentariorum illorum
tanquam lineamenta ex Brechtani præ-
ceptoris tui dictatis duxisse: multa verò post-
ea de tuo addidisse: videamus quinam illi
colores fuerint, quibus te informatam à
præceptore tuo picturam illustrasse prædi-
cas. Sic enim tum quod in te ingenii acu-
men sit, tum etiam quanta historiarum co-
gnitio, de qua tu tantopere te diligis, ac
magnificè circumspecis, planius ac certius
intelligemus. Pag. 109. Sub titulo, De ca-
pitis diminutione, hunc ad illa prima præ-
ceptoris lineamenta, quibus ille Capitis di-
minutionē interpretabatur, colorē ex tuis

λυκκίδος addidisti: Cicero in Verrinis vocat dem-
 ptionem de capite, quam nos capitis diminutionem
 appellamus. Præclarè sanè & luculèter, Bal-
 duine, valdéque ad instituti tui rationem
 accommodatè. Cicero in illis orationibus
 Verrinis accusabat Verrem, quòd ex dua-
 bus frumenri Siculi summis (quarum po-
 tiorem partem Siculi Græcè κεφάλαιον, Ci-
 cero Latinè caput appellabat: alteram verò
 accessionem:) partem aliquam de illa po-
 tiore summa, id est de capite detraxisset.
 Eam rem idem oratoriè exaggerans, cre-
 brò de capite demptionem inculcat. Ty-
 pographus cùm indicem conficeret, in li-
 tera C. locum illum notavit. Tu qui ex
 indicibus librorum summam istam doctri-
 nam tuam hausisti, quum vocem illam ani-
 maduertisses, statim hanc observationem
 tuam, quasi colorè ad illa rudia & inchoata
 præceptoris tui lineaméta, adhibuisti. qua
 ex re nobis de summo ingenij tui acumine
 existimandi copiam fecisti. Ex eodem pi-
 gmentorum genere illud est pagina 139.
Est autem ius trium liberorum admodum vetus,
nempe à tempore illorum tergeminarum Horatio-
rum, in quorum gratiam fuit statutum, ut quibus
trini

trini essent liberi ; quum ex publico ij alerentur,
 usque ad pubertatis annos tribueretur patria pote-
 stas sine onere & sumptu educationis , ut ait Dio-
 nys. *Halicarn. lib. 3.* ἐσιπ ἡγε νόμοις, &c. Hæc,
 mi Balduine, tua verba , ut opinor , agno-
 scis. nunc mihi velim respondeas, utramne
 maiorem in te esse debeamus dicere, vel
 vel ingenii præstantiam vel historiæ cogni-
 tionem? Ius quod trium liberorum appel-
 latur , neque vno eos partu editos esse po-
 stulat, neque natis ipsis, sed eorum paren-
 tibus emolumentum affert: veluti ut à ci-
 uilibus muneribus , à tutelis & curationi-
 bus excusentur. At ius tergeminiarum &
 vno partu tetnos edi postulat , & ipsis ter-
 geminis honorem afferebat. Siquidem ho-
 noris causa de publico usque ad puberta-
 tem alebantur. Quod tu si Græcè intelle-
 xisses , ex illis Dionysij, quæ subiecisti , ver-
 bis cognoscere potuisses. οἷς γέρονται τριῶν-
 μοι παῖδες, ἐκ τοῦ δημοσίου τὰς ἰσφὰς τῶν παί-
 δων χορηγεῖσθαι μέχρις ἡβῆς. Quod si tantus hi-
 storicus, quantum te vano quodam opi-
 nionis errore nobis fingis, fuisses: non pau-
 lò commodius sic scripsisses: Est autem ius
 trium liberorum admodum vetus. Nam

Plutarchus scribit Numæ temporibus ius hoc fuisse, ut eiusmodi matres neque in tutela essent, & viuo patre facere testamentum possent. Sed quid ego ineptus hæc disputo? quum enim ita hæc nuper scripsissem, & studioso cuidam ostendissem, demonstrauit ille mihi repente tuum quendam librum de lege (ut opinor) Pappia, cuius pagina 112. tute ipse tuo te gladio iugulas, tuamque ipse ineptiam coarguis. *Non est itaque (inquis) generaliter illud huic legi ascribendum: non magis quam ius tergemini-
 norum, quod etiam audio imperitè & ineptè confundi cum iure trium liberorum. Tempore regis Tullij Hostilij propter tergeminos Horatios lata lex est, ut pater tergemini-
 norum ex publico ad eos ad pubertatem usque alendos, alimenta acciperet. Dionysius Halicarnassæus qui tempore Augusti vixit, sua adhuc etate seruata Romæ fuisse nar-
 rat. Qui putant idem tributum fuisse patri trium liberorum, viderint saltem, an ærarium Pop. Rom. potuerit tantos sumptus ferre. Certè Dionysius scribit, datū hoc fuisse quibus essent τὰ ἀδελφὰ τέκνα, non autem τὰς ἀδελφὰς simpliciter. Quibus ex verbis de mentis tuæ cæcitate licebit cuius ex-
 stimare: qui cum arrogantia & fastu tanto-
 pere*

pere turgeas, aperte tamen te **I N E P T V M** atque **I M P E R I T V M** appelles, tuamque stultitiam ipse non tantum coarguas, sed etiã irrideas. Innumerabilia autẽ eiusmodi Emblemata tua sunt, quibus illos præceptoris tui rudes & impolitos commentarios exornasti. Sed ne infinitus sit labor, vnum etiã proferre cõtentus ero. Is est sub tit. de donat. pag. 237. vbi quũ Iustinianus vester dixisset, exemplum mortis causa donationis extare apud Homerum, vbi Telemachus donat Piræo: cùm illud ascribere deberes, quod in manibus omniũ est, quodque vel ex puerili Iustinopolitiani cuiusdã ad verbum interpretatione condiscere potueras, Telemachum ex illa peregrinatione reuersum, qua patrem Vlysssem inuestigarat, à Piræo qui comitatus illum fuerat, monitum fuisse vt ea munera quæ rex Menelaus illi dederat, quæsitum mitteret: Telemachum autem respondisse, si quid sibi humanitus contingeret, se illi ea munera dono dare: cùm (inquam) illa notissima ascribere potuisses, tamẽ illud te ascribere non puduit, *Locus est Odyss. 17. vbi reuersus ex agris Telemachus, postquam reducẽ patrem suum*

suum agnouisset, excipitur à Piræo: à quo rogatus, &c. Quibus in tuis paucis verbis mirantur omnes ista tria tanquam lumina & pigmenta: quibus tu ingeniosè sanè & antiquo artificio rudia illa præceptoris tui lineamenta collustrasti. Primum est, Telemachum ex agris reuersum: alterū, Agnouisse parentem reducem: postremum, A Piræo exceptū: quorum si qua in vllis Homeri libris, vel minima suspicio est, volo me Homero ipso caciorem esse prædices.

Ex eodem genere illud est, quod mihi quidam in eo libello indicauit, quem tu, *Edicta Principū de Christianis inscripisti.* Cicero in Oratione pro Sexto Roscio, accusatores comparat canibus, qui Capitolium asseruabant: & ait, Si canes interdum latrent, quum aliquis veneratum deos venerit, iis crura esse suffringenda. Deinde quum calumniatores eorum similes esse dixisset, sic infert: Crura quidem nemo vobis suffringet: sed si me isti audierint, &c. Tu verò, vt intelligamus te antiquitatum Romanarum æquè vt reliquarum historiarum peritum esse, pag. illius libelli 92. sic scribis: *Cicero scribit fuisse hanc veterem calum-*
niatorum

niatorum poenam, ut crura ijs confringerentur.
 Nimirum quemadmodum nostris temporibus Germanorum instituto grassatoribus ossa & membra franguntur: quod genus poenæ vulgò, Rotæ supplicium appellant. Qua in re singularem tuam, Balduino, historiæ scientiam, tãquam in speculo nobis cognoscendam præbes. Nam si quod esset ἀμαρτημα μνημόνικον, qualia nonnunquam apud optimos & præstantissimos quosque scriptores eruditi viri deprehēdunt, dignus aliqua fortasse excusatione lapsus ipse tuus videri posset. Verùm istud tuum in historia Romana peccatum, tantum, tam ridiculum, ac tam absurdū est, ut qui illud animaduernerit, nunquam dubitarit summam in te historiarum omnium ignorātiā esse profiteri: cū quidem Antiquitatum Romanarum prima hæc quasi elementa esse cōstet, Portia & Sempronia legibus, ciuiū Romanorum corpora vetusto cruciatuum genere exempta fuisse: Rotæ supplicium ne homicidis quidem & grassatoribus cōstitutum fuisse. Calumniatores autem vbinam gentium tanto ac tam acerbo supplicio cruciatos fuisse legimus? Tamen si cū

istud te existimasse video , vehementer equidem mirari soleo , quòd non accuratius tibi ab ista calumniandi consuetudine temperes , quam in tuis scriptis perpetuò retines. Verùm hæc quidem de iis flosculis , quibus optimos tuos libros exornare consueuisti hætenus. Ex istis enim per paucis quæ à me tanquam exempli loco prolata sunt , summam tuam historiarum scientiam , tanquam ex vnguibus leonem cognoscere licebit.

Pauca nunc de reliquis tuis libris dicenda sunt , ac primùm de eo quem aduersus Duarenum Iuriconsultum aliquot ab hinc annos scripsisti: in quo quum alia complura, tum verò in primis illud reprehendi solet: quòd quum Duareni aduersus te accusationi respondere instituisses, vesana quadam & prodigiosa, & ante hoc (vt opinor) tempus inaudita ambitione mentiri ausus est , Omnes totius Europæ Iuriconsultos Christianos ad causæ tuæ patrocinium ac defensionem accurrisse. Librū enim illum, quem te & scripsisse & tuis sumptibus imprimendū curasse constabat, hoc titulo inscripsisti , RESPONSIO CHRISTIA-

NORVM

NORVM IVRISCONSULTORVM
AD FRANCISCVM DVARENVM.

In quo non tam falsi crimen & calumniam,
cui Rotæ suppliciū imponis : quàm Thra-
sonicam quandam & prodigiosam atque
inexplebilem inanis gloriæ cupiditatem
omnes admirati sunt , quòd te vulgo per-
suasurum putaris, Christianos Iurisconsul-
tos omnes(nā in indefinita vniuersalis vim
obtinet) Balduini cuiusdam patrocinium
ac defensionem suscepisse : vt qui librum
illum viderent , repentē magna quadam
illius hominis admiratione commoti, quæ-
rerent, Ecquis tandem Balduinus ille est,
quem tot vndique Iurisconsultorum ca-
teruæ defendunt ? vt mihi certè libello isto
tuo nō secus facere voluisse videaris, quàm
Psapho ille nescio quis in Lybia fecisse suis
auiculis narratur : qui cū isto eodem quo
tu quærendi nominis morbo teneretur,
diuinitatis etiam famam captaret , aliquot
aues vocales & sermonis humani dociles
cepit, quas hæc verba sonare docuit. M A-
G N V S D E V S P S A P H O : quibus tandē
dimissis , Lybes commoti Psaphoni rem
diuinam, tāquam deo alicui , facere cœpe-

B 4 runt

runt. Itaque huc illa verborum ornamenta pertinent, quæ tu, ô tragica simia, in illo tuo libello Iurifconsultos illos Christianos de te proferre docuisti. *Obstupuimus Duarene, cum sensimus in quem virum (id est Balduinum) ista diceres: pag. 123. Item pagina 144. Nullum tali viro in hoc orbe putas patere asylum, quem certatim inuitant & clarissima ciuitates, & amplissimi Principes? Quæ cum ab hominibus imperitis legerentur, metuere profectò quidam incipiebāt, ne quod nouum in Germania bellum propter istud Principum de Balduino obtinendo certamē exoriretur. Ex eodem genere illa sunt in Cōstantini tui præfatione: Quum nuper in conuentu Principum Vormaciensi essemus. Nam qui tuæ consuetudinis imperiti hæc legunt, medium te Vormaciæ inter ipsos Principes celsissima aliqua in sede in ipsis aulæis confedisſe arbitrantur: cum tamen non maiorem hac verborum iactatione vtendi occasionem haberes, quàm muliones, aut culinarij Principum seruuli, qui æquè vt tu, Vormaciensi Principum colloquio, in triuijs & quadriuijs circuncursantes, interfuerunt.*

Sed

Sed longiores hīsce in rebus sumus. Video enim quid responsionis afferre cupias : superiores illas ineptias tuas præteriti temporis inscitiae cōdonandas esse: nunc autem longè aliam grauitatis, doctrinae ac sapientiae tuae accessionem factam esse. Itaque de te non ex superioribus annis, sed ex praesentis temporis sapientia iudicandum nobis esse. Placet conditio, mi Balduine: sumamus librum illum tuum optimum quem nuper admodum nobis edidisti: quēque hoc splendido titulo exornasti: DE INSTITVTIONE HISTORIAE VNIVERSAE, ET EIVS CVM IVRISPRVDENTIA CONIUNCTIO-NE. Quid dignum tanto feret hic promissor hiatus? an non quum istas inscriptionū ampullas proiicis, metuis ne quis nascutus illud eiusdem Poetae insusurret: Parturiunt mōtes: nascetur ridiculus mus: aut illud in eandē sententiā, ὡς ἀνερ ὄρεος. ζεύς δ' ἐφ' ὀβείρο. τὸ δ' ἐτελερ μῦθον. Sed ad rem ipsam veniendum est. Primum omnium, mi Balduine, velim mihi familiariter & extra contentionem omnem respondeas: quo tādē animi tui morbo factum sit, vt cūm Iuris ciuilis

Interpretandi prouinciam susceperis, profitearis, sustineas, quod onus alij omnes eruditi & prudentes viri Ætna grauius esse queruntur, tu tamen, tanquam quidam *πρωτοδὸς δῆμοκριτος*, aut Trimegistus aliquis Mercurius de cœlo delapsus, vniuersam te humani generis historiam, inde vsque ab orbe condito ad nostra hæc tempora complecti posse profitearis? nihil iam de ingenij tui acumine, nihil de Latinæ orationis facultate, nihil de industria dico tua: tibi summum ingenium, summam eloquentiam, summam denique industriam largior: potesne, quæso, duo ista disiunctissima longissimæque diuersa tum historici vniuersi, tum Iurisconsulti munera sustinere? Deum immortalem, ecquodnam tuum ista in re iudicium est? Si Iurisconsultus vlla se in historia exercere debet, in qua tandē potius id debet facere, quàm in ea quæ ad suam Spartam (vt dicitur) exornandam, id est ad Iurisconsultorum dignitatem amplificandam attinet? Annos iam amplius quindecim historiam nobis polliceris: nullus est libellus tuus, in quo nō pollicitationē illam tuā millies inculces atque renoues. Tam
 multa

multa apud Ciceronē, Gellium, Fabiū, Senecam, Valeriū & alios veteres de Iuriscōsultorum Romanorū institutis, consuetudine, rationibus sparsa sunt: quis hæc collegit? quis vnum in libellum coaceruauit? quis Latini sermonis elegantia cōcinnata, studiosis legenda proposuit? Tūne, mi Balduine, qui flosculos illos ne odoratus quidem vnquam es? an potius is iuriscōsultus, cuius nonnulla tam acerbè, tam contumeliosè, tam petulanter in libris tuis insectari audes: cū tamen tam multa ex illius commētariis ad verbum tuis in libris transcripta pro tuis impudenter edas? An non eius Iuriscōsulti qui suas nobis non iuris ciuilis, sed vniuersæ historiæ pandectas ebullire solet, potissimum munus fuit, docere: Quodnam olim Iuriscōsultorum munus fuerit: Quibus illud honestum ac plenum dignitatis nomen vsurpare liceret: Ecquanam ratione illa tanta dignitas quæreretur: Quæ Iuriscōsultorum auctoritas Romæ fuerit, quo in loco, quo tempore, quóque modo & via suos discipulos docerent. Horum in tuis libris, ne tenuissima quidē suspicio est. Verū hæc omitto. In
histor

historia Iuris ciuilibis nihil obseruasti , quod tamen potissimum eius quam profiteris artis munus fuit. At in aliis historiis omnibus , nihil est quod non scripto quodam tuo propediem edendo comprehenderis. Quid? ullane historiarum pars est quæ arti tuæ propinquior sit , quàm ea quæ vulgò Antiquitarum Romanarum appellatur? Id est, de magistratibus populi Romani , de iudiciis , comiciis , legibus , auspiciis , sacerdotiis , quos locos vides nostris temporibus à Gruchio, Manutio, Sigonio , Hotomano, Onufrio , & aliis eruditis viris tractatos esse: à te verò quando tandem vel minima ex parte contactos? contactos dico? imò verò per somnium tantummodo conspectos? Me certè , Balduine , tuæ istius arrogantiae dicam an stultitiæ piget, pudétque. Quindecim iam anni sunt , ex quo nobis assiduè nescio quam mirificam historiam pollicitaris. Omnes qui hæc audiūt, tuamque ingenii præstantiam non norunt , spe quadam & expectatione insignis alicuius scripti commouentur. Nuper cū eius historiarum proæmium (quæ Prolegomena vocas) nobis dedisti (quibus si reliqua pars peræq

peræqua proportionē respondeat, Augustini certè aut Bartoli scripta superaturus es) cùm, inquam, boni quidam viri ea prolegomena tua legissent, memini nonnullos fuisse, qui te citharædi illius similem fuisse dicerent, de quo scribit author Rhetoricorum ad Herennium, qui quum prodiiisset optimè vestitus, palla inaurata indutus, cum chlamyde purpurea coloribus variis intexta, & cum corona aurea magnis fulgentibus gemmis illuminata, citharam tenens exornatissimam auro & ebore distinctam, cùmque magnam populo commouisset iis rebus expectationem, repente silentio facto, vocē emiserat acerbissimam cum turpissimo corporis motu: vt quo melius ornatus & magis fuerat expectatus, eo magis derisus, contemptus atque abiectus fuerit.

Sed vtrum illi rectè an secus de te iudicent, operæ precium est ex re ipsa cognoscere. Nam initiū optimi libri tui est huiusmodi: *Conditi à Deo sumus, & collocati in hoc mundo, tanquam in amplissimo quodam amphitheatro, primum vt spectatores, deinde vt actores, atque etiam vt indices quodammodo simus.* Nimirum

rum hoc illud est quod vulgò dici solet,
 ἀρχὴς κακῆς τέλος κακόν. Quàm turpe guber-
 natori, præsertim de arte glorianti, soleat
 esse, si in ipso portu impingat: nequaquam
 te, Balduine, latere arbittor. Cur indeco-
 res, inquit ille, in limine primo, deficiamus?
 At hîc quàm turpia in ipso limine ac vesti-
 bulo tuo peccata reprehédantur, vide: pri-
 mùm quòd actores in amphitheatro col-
 loces, cùm amphitheatra gladiatorib. po-
 tius, aut venationibus, quam ludis scenicis
 pararentur: neque actores in ipso theatro,
 sed in scena ac pulpito suas agere partes
 solerét. Præterea, quòd spectatores diuer-
 sos à iudicibus cōstituas: imò verò eòsdem
 iudices appellas, quos prius actores nomi-
 nasti. Mihi crede, mi Balduine, cùm in por-
 tu tam turpiter nauē impeggeris: vix quem-
 quam in ista longa quam instituisti vniuer-
 sæ historiæ navigatione vectorē reperies,
 qui se tibi in altum nauiganti concedere
 audeat. Eiusdem modi procœmium fuit al-
 terius cuiusdam libri tui quem tu de lege
 Voconia & Papia inscripsisti: vbi ita scribis.
*Quo magis considero Iurisprudentiæ conditionem,
 tanto magis sentio historicam, quàm aut Dialecti-*

*eam au Rhetoricam διαίρεσιν sine ἀνάλυσιν esse
necessariam.* Quis enim vnquam fando au-
dierat, historicam διαίρεσιν aut ἀνάλυσιν, ante
illum tuum librum editum nominari? quis
easdem methodos vnquam antea Rhetor-
icas appellari audierat? Verùm hoc in te
Dei summi iustum iudicium fuit: qui cùm
eruditi hominis de optimo iuris interpre-
tandi genere disputationē, in qua metho-
dos illas explicarat, & quam eruditissimi
quique Iurisconsulti summa consensione
comprobarant, quod acerbitatis inuidiæ-
que tuæ virus fuit, ferre non posses: eam
solus vituperare, quàm cum aliis eruditis
viris laudare maluisti. Neque enim cuiquā
ignotum est, quorsum illa tua ex abrupto
inchoata præfatio pertineat: neque verò is
quem antea significauī, non & de illo & de
aliis præterea nonnullis librorum tuorum
locis quibus tu eum laceffis, certior factus
est: qui si vnquā diuturna patientia fractus
suos in te aculeos contorserit, nā tibi istam
verborum iactationē excutiet: quamquam
vt ipse quodam loco scribit, nunquā istius-
modi simioli, qualem te esse agnoscimus,
ita illi stomachum mouebunt, vt eos re-
sponsi

sponsione vlla dignetur. Sed iam ad præclara illa tua prolegomena redeamus. An cum de vniuersæ historiæ institutione tantum volumē editurus esses, nunquam tibi in mentem venit, breuiter & dilucidè quid esset historia definire? Deinde eius vel partes vel species certa quadam diuisione explicare? Nam de definitione quidem nullum in ista tua sarragine, vel tenuissimum vestigium extat. In extremo autē de diuisione sic scribis: *Quid igitur nunc dicimus? Soleo dicere historiam primum esse sacrā & breuem: deinde sacrā civilem & diffusam: postremo barbarā & horridā videri. Hanc enim diuisionem tripartitam mihi præscribo: deinde singulis partibus subdiuisionem tripartitam subijcio: ut iam nouē partes sint, iterumque singulas in tres subseco, & 27. efficio.* Hæc quæso, Balduino, vtrum irridendi lectoris causā, qui libri tui indice commotus eum emerit: an verò risus potius omnium in te excitandi gratia scripsisti? Nam si hanc potius diuisionem quàm ægri veteris somnium, aut ænigma quoddam Bœoticū esse putas, nā tu perspicuè in ista hominis figura elephanti te corio tectum esse demonstras.

Iam

Iam verò de ordine istius postremi libri tui quid dicam? in quo siqua certa ratio, siqua rerum series obseruata est imò nisi eadem rerum omnium confusio ac perturbatio retēta est, qua tu aliis in omnibus scriptis tuis uti soles, nisi, inquam, farrago, vel potius colluuiēs quædam sit locorum passim ex variis scriptoribus, nullo iudicio desumptorū: volo mihi Minervam ipsam quæ sapientiæ (vnde ordo nascitur) dea nominatur, iniquam infestamque esse. De quo tamen, si mihi credendum non putas, arbitrum tibi honorarium dabo, vel ipsum Georgium Cassandrū doctissimum virum, & in Dialecticis exercitatissimū: quoniam iam te (ut audio) in ipsius amicitiam insinuasti. Eum, inquam, doctissimum virum tibi iudicem fero, quem, ut opinor, tanquā tibi ob nimiam erga me suam beneuolentiam suspectum, nequaquam reiicies. At enim Cassandrum dices de te hoc pro testimonio dicturum, te historicos veteres quamplurimos legisse, non modò sacros & ecclesiasticos, verumetiam profanos: præterea scriptores Theologos percurrisse: Iraneum, Augustinum, Ambrosium,

C Hier

Hieronymum , Tertulianum & reliquos. Esto: quid tum postea ? continuóne tibi ad vniuersam historiam conscribendam idoneus videtur is qui multa multorũ scriptorum volumina perlegit? Vetus est , Balduine, & verum illud, cùm de alio quouis scribendi genere , tum præcipuè de historia: **S C R I B E N D I** rectè sapere est, & principium , & fons. Itaque Polybius scriptor, meo iudicio sapientissimus, testatur maximam & difficillimã partem historici operis esse , rectè & sapienter de aliis iudicare. Fuit superioribus annis in Germania , & pòst aliquandiu in Gallia , Nigonius quidam, homo nihilominus quàm tu celebris: cæteró qui memoria planè prodigiosa: nullum apud Bibliopolas sinebat esse librum, quin cõtinuò euolueret. Idcircóne tamen aptus ad historiam conscribendam videbatur ? Nihil profectò minus. Quid ita? Quia iudiciũ in eo, item vt in te , Balduino (apertè ac liberè tecum agam) desiderabatur ? Itaque cùm in auditorium suum prodiiisset, & suggestum ascendisset, risum omnibus cõmouebat: cùm tamen idemtidem Bartolum , Aristotelem , Galenum, Platonem

nem, Petrum de Bella pertica, Augustinũ, Ciceronẽ, Panormitanũ, Plinium, Cælium Rhodiginum, & alios innumeros plenis buccis detonaret: idque tanta confidentia, vt sæpenumero paginas ex illorum scriptis integras memoriter pronuntiaret. Ex eodẽ genere fuit alter quidam Iurisconsultus celeberrimus, qui & ipse superioribus annis in Germania docuit: nullus est in Bartolo, Baldo, Alexandro, Panormitano, Iafone, & aliis vestris doctõribus locus tam abstrusus, tam recõditus, quem ille non in promptu habuerit. Legit etiam diligẽtissimẽ Augustini, Ambrosij, & aliorum Theologorum commentaria. Quid? continuõne tamen aptus ad conscribendam historiam videbatur? nihilomagus quam tu, mi Balduine, qui quemadmodum ille de vxore sua (si bene memini) Margarita: sic ipse de te, tuisque factis etiam domesticis perpetuò tuis in scriptis menciónem facis: quod quàm ineptum ac ridiculũ sit, nemo vel mediocri prudentia præditus ignorat: licetque id tibi, vel ex Fabij Quintiliani præceptis cõdiscere. Itaque Iurisconsultus ille πολὺς, ca præstantia iudicij erat, vt cùm Tubingæ

ius ciuile doceret, & montem quemdam oppido propinquum, auroræ, qua ex parte Bibliothecam habebat, oppositum animaduertisset, Principem repentè adierit, & vel eum montem statim excindi, vel sibi missionem dari postularit: Basileam autem cùm ex Gallia profugus, mulo suo insidēs, ingressus esset, totamque urbem diu oberans, Germanicæ linguæ imperitus, Ciconiæ cauponam reperire non posset, vnumquemque obuium hac voce compellaret, *La ciconne*, ciconia, *πικονία*: qua de causâ cùm à puella quadam, quid ille cuperet suspicante, ad Syluestris cauponam perductus esset, confirmabat se puellam quæ Latinè aut Grecè intelligeret, in publico reperisse. Simillima profectò tua, Balduine, in historiis cōficiendis ratio futura est. Eadem enim te ingenij iudiciique præstantia præditum esse video, qua illi *παιδισοφίαι* fuerunt. Quòd si tibi aliquam à me hac in re fieri iniuriam, existimas, volo tibi huius meæ sententiæ clarissimum documentum ac testimonium proponere. Nam per Musas te omnes quibus tamen infestus videris, rogo ac percontor, ecquænam tandem illa
tanta

tanta vel stulticia, vel bestialitas tua fuit, cum in præfatione tui de legibus xii. tabul. libri, pag. 30. scripsisti: legatos populi R. qui in Græciam ad leges petendas proficiscebantur, recte facturos fuisse, si ab Italia in Græciam traicientes iter per Massiliam (quæ in Gallia prouincia est) fecissent. Eam enim ciuitatem optimarum tunc legum laude & gloria floruisse: vellẽ, inquis, etiam togati obiter Massiliam nauigassent. *Habebat ea senatum & leges &c.* Quid? vlline vnquam post homines natos quantumuis stulto, stolido, stupido mortali, tam absurde loqui in mentem venit, vt quæ ciuitas procul a tergo posita, atq; amplius ducentis milliaribus remora esset, eam tamen in via positã, atque obiter visendam diceret? An non hoc vnum, Balduine, stuporis ac vecordix tuæ satis magnum argumentũ est? Tu mihi nescio quam ab orbe condito historiam tot iam annos pollicitaris, & vsque eo regionẽ ac geographiam imperitus es, vt Massiliã in mari Ionio positam existimes? O Philippe Melancthon? vbi tua mens, vbi tuum consiliũ fuit? cum viuo Balduino tanto historico, geographo,

& polyhistore , perpetuæ historiæ descriptionē suscepisti. Me certe amentia istius tuæ, Balduine, vehementer pudet: tuorum verò non seruulorum , sed magistellorum, Ioānis Veteris, Michaelis Fabritij, ac simiolorū eiusmodi sanè miseret : qui cum operam, nomen , pudorem denique tibi suum ad istos tuos libellos diuulgandos addixerint, vbi tua ista tam auilia deliramenta patefacta audierint, præstigias tuas detestabuntur : amētiam verò suam deplorabunt: qui cū opinione quadam Historicæ doctrinæ tuæ adducti, & iactationum tuarum fumis effacinati, tantum tibi in se potestatis atque imperij tribuerint , nunc te Asini illius Cumani simillimum esse agnoscēt: de quo in fabulis narratur, quòd cum abrupto loro in siluam profugisset , ibiq; repertum forte leonis exuviū induisset , late per omnem illam viciniam , quæ leonē nunquam viderat, formidabili incessu , leonis ferocitatem imitans, aliquantum temporis vagabatur, ferasque omnes miserosque Cumanos territabat : vsque dum aduena quidam qui & leones & asinos sepe alios viderat, forte illac præteriens ex auriculis promi-

nent

nentibus, aliisque indiciis asinum agnouit. quem cum arrepto fuste male multatum ad dominum reduxisset, Cumanis stultitiam suam agnoscentibus pudorem simul ac risum commouit. Licet etiam ex tuo De historia mundi libro, historicae sapientiae tuae aliud argumentum proponere. Deus (inquis, pagina 203) condidit mundum quatrinduo: Et res inanimatas (nempe infra lunā) discerno abs superioribus. Sed cum haec crearentur, illas quoque compositas esse audio. Item 207. Mensis autem quo Deus mundum condidit nostro Martio respondet. Olim Romani urbis suae natalem Patribus celebrabant A D. XI. C A L. M A I I. nos mundi natalem nunc multo magis observemus. Item pag. 209. De hominis creatione videamus. Constat is corpore Et animo: corpus ex humo Deus affinxit: deinde animum illi inspirauit. Equidem hic non minus obstupeſco, quam cum intueor mundum: sed aliquid tamen delibandum est. Corporis fabricam multi scite descripserunt: mitto eos qui imaginati sunt quamdam similem faciem in luna. De hominis animo quid dicam? Haec Balduine, cum in optimo libro tuo leguntur, nemo est quin exclamet, Euge, euge Lysiteles: iam palamam feres. Haec enim vniuersae historiae

tuæ specimē est: hi sunt flores quos ex tam multis historicis & scriptoribus antiquis decerpisti. Hæc est celsitudo speculæ in quā ascendere te cupere scribis, ut vniuersum inde mundum & omnium ætatum mortales despicias. At quid dico speculā? Tu verò nos longè in altiore, nec minus calidum locum incunte scilicet hyeme reuocasti? Sic enim pagina 18. scribis: *Quid si iam dicerem historiam collocare homines in globo solis?* Papæ, non equidem posthac mirandum erit, si lunaticus nobis appareas: qui cum in solis globum historiæ mundi conficiendæ causâ conscendere velles, à luna, (per cuius globum, sicuti Legati Romani per Massiliam, præteribas) tanquam alter Endymio, pro amasio retentus sis. Itaque lunatico afflatu magnus deæ Sacerdos incitatus, de sublimi & excelso loco hæc nobis oracula paucis post versibus fudisti. *DICO DIVAM Historiam templo etiā quodam esse dignā: Vera rerū siue pictura, siue scriptura esse colendam.* Præclaram verò & dignā Ecebolij discipulo sententiā: qui quæ templa Christiani passim in Gallia audiendo verbo Dei postulant, ea diuæ suæ historiæ ædific

ædificanda censet: nimirum ut ipsi quoque statuâ proximè diuæ Historiæ simulacrū, non tantū extrinsecus deauratam, sed (vti Græcia olim Gorgiæ Leōrino statuit) solidam ex auro collocemus: ad eamque thura & odores incendamus. Quæ, malū, ista tanta Balduine, barbaries tua est? tantūne Cyclops ille, synapostata tuus Durantius, siue Villegaignoius, feritatis, tantūne immanitatis ex illa sua Antarctica Barbarie reportauit, quantum in istis tuorum verborum portentisprehendimus? templa nos diuæ Historiæ constituemus? Hæc nimirum illa sacrosancta Theologia est, qua tu nuper Principem quemdam initiare conatus es, religionem non ex sacris Prophetarum & Apostolorum literis, sed potius ex antiquitatibus Ecclesiasticis, in quibus multas nobis relictas ceremonias legimus, constituendam esse: non à concionatoribus quibusdam ecclesiæ Parisiēsis, quod nimium iuuenes sint, vnus etiam ex illis auditor in iure tuus aliquando fuerit, sed à magnis quibusdam viris apostatis, quos Colonia & Maguntia deducturus esses, reformandæ Ecclesiæ rationem expectend

tendam esse. Hinc illa in isto tuo libro nota sunt, pagina 109. *Affirmare verò, quod bonis nuper principibus respondi, rursus non dubitabo, si quis in illa memoria, ut oportet, versetur, optimam ex ea repeti posse definitionem earum de religione controuersiarum, quæ orbem nostrum concutiunt: tantòque propterea magis doleo, tales quæstiones, quæ tantum nunc dant turbarum, ad illud placidum antiquitatis tribunal non renocari, sed ab imperitis tanquam pueris confuse misceri.* Deus tui, tuorumque liberum misereatur, Balduine, miserrime: qui supplices piorum Gallorum postulationes de constituenda religione vocare audeas, *QUESTIONES quæ tantum nunc dant turbarum*: qui adolescentes doctissimos, modestissimos, tam multa, tot iam annos pro Christo nomine perpeßos: imperitos pueros appelles. Nos certè, quàm verum illud sit Apostoli, de apostatis & defectoribus clamantis, Horribile esse incidere in manus Dei viuentis: vel ex hoc vno tuo scripto perspicere possumus. Sed iam ad cætera pergamus. Veniendum enim est hoc tempore ad alteram optimi libri tui partem, in qua de Iurisprudentiæ cum historia coniunctione & quasi cognatione differis

differis. Mira enim tua in ista disputatione non dico contentio, sed profectò bilis, & aduersus eos quibus vereris ne tuum istud iudicium probeiur, iracundia est. Verùm in ista tamen vel contentione, vel iracundia tua, argumentum saltem aliquod afferre debuisti quo nobis paradoxū illud tuum probares. At in verbosa ista & tortuosa disputatione tua, nihil planè nisi merā bilem video. Quanquam, vt rem ipsam extra disputationem tuam consideremus: Duplīciter mihi disputari videtur posse de vniuersa historia cum iuris studio coniungenda, Vtrūne necessariò, an verò vtiliter tantūm coniungenda sit? Nam quod ad populi Romani historiam attinet, cū ius ciuile vestrum pop. Romani fuerit proprium, dubitari non potest, quin bonæ ipsius partis cognitio futuro Iuriconsulto planè necessaria sit. Itaque tuum erat, qui nobis historiam tantoperè commendas, eam partem primo loco tradere: & de iudiciis saltem ac magistratibus populi Romani aliquid conscribere. Verùm quominus hoc vsque adhuc præstiteris, & Gruchii, Manutij, Hotomani, Sigonij qui magistra

gistratus Romanos expoposuerunt , errores refutare potueris , otij te fortasse penuria impediuit.

Aliarum autem gentium historia, veluti Ægyptiorum , aut Lacedemoniorum, aut Hispanorum res gestæ , ecquidnam obsecro cum iure vestro ciuili commune habent? cur in iuris Romani studio eam cognitionem desideras? Vsq̃ue eóne angusta tibi videntur Pandectarum tuarum latifundia , vt eorum finibus tui se ingenij amplitudo continere non possit? Vsq̃ue eóne facilis tibi videtur Iustinianearum rhapsodiarum interpretatio , Antiquitatum præterea Romanarum cognitio, vt quæ ab orbe condito per vniuersas terrarum oras ab vllis vnquam gentibus facta sint, Iuris consulto cognoscenda esse affirmes? An non tibi tanto historiographo illud in mentem venit, quod summus historicus Xenophon in Pædia Cyri scribit, ἀδύνατον πολλὰ τεχνῶμενον ἀνδρῶπων, πάντα καλῶς ποιεῖν: aut verò illud in scholis vestris iactatum , Eum qui duos lepores vno tēpore insequitur , utroque frequenter excidere? Verùm ecquidnam , quæso , ad Iuris Romani cognitionem

nem adferre adiumenti possunt, vel Herodoti, vel Thucididis, vel Pausaniæ, vel Iosephi conscriptæ de Ægyptiorum, Græcorum, Iudæorum, Lacedæmoniorum, Pœnorumq; rebus historiæ? Videamus nunc anne hæc eadem quàm profiteris, vniuersæ historiæ cognitio futuro Iurisconsulto utilis sit. Nam si vtilitatem ad hominem ipsum referas, id est si vtilem appellas, quæ homini in qua insit, multas ad res vsui esse possit: id verò nemo, nisi planè mente captus, nagauerit: quippe cum vel ipsa medicina, astrologia, & musica, pictura, imò etiam palestra vsui multas ad res Iurisconsulto esse possit. Si autem vtilitatis rationē ad Iurisprudentiam Romanam referas, quasi vniuersæ historiæ cognitio faciliorem ad Iuris Romani intelligentiam adiutum patefaciat: vide, mi Balduine, ne hoc non tam facilè hominibus eruditis, qui Iuris ciuilis & præsertim librorum Iustiniani difficultates non ignorant, quàm pueris & imperitis persuadere possis. Quòd si qua extrinsecus disciplina ad Iustiniani libros intelligendos accersenda esse videatur, dicam quod tibi fortasse mirum videbitur, medic

medicinæ profectò mihi studium videtur
 ad totum, De edicto Ædilitio, tractatum
 intelligendum vtilius esse, quàm rerum
 ab Indis aut Ægyptiis gestarum cognitio.
 Sed quid nos inepti vel de historia, vel de
 medicina garrimus? Dialecticam, Diale-
 cticam, inquam, Balduine, longè magis
 Iuris studiosis commendare debueras: si-
 quidem quantum in ea præsidij atque ad-
 iumenti situm esset, vnquam intellixisses.
 Tu verò cùm neque vllam vnquam Iuris
 civilis partem vel mediocri artificio tracta-
 ris: cùm scripta tua nihil aliud sint, quàm
 vel ex Brechtani præceptoris tui, vel ex
 aliorum libris emendicatæ, suppilatæ, suf-
 farcinatæq; rhapsodiæ: quemadmodum
 vir doctissimus Antonius Contius sæpe
 iam suis in libris testatus est: adeòne alie-
 nus à sanitate, adeò tenuitatis tuæ oblitus,
 adeò imperitiæ tuæ immemor fuisti, vt uni-
 uersam te historiam scripto aliquo com-
 plexurum profitereris? eamque diceres
non solum vtiliter, verum etiam necessario cum
Iuris prudentia cõiungendam esse? Item pag. 106.
alteram ab altera contineri, & suis libris tanquam
finibus includi. Item 104, illam coniunctionem

tam

tam esse necessariam, quàm varias corporis ind-
uisi partes aut membra diuelli, neque possunt, ne-
que debent: adeò vt statuere non potueris plùsne
lucis història ex Iurisprudentiæ libris, an Iurispru-
dentiæ ex historicis monumentis accipiat. Quæ
quidem ita abs te scripta, mihi crede, si
fortè in virorum prudentium oculos in-
currant, verendum est, ne vel Arcadiæ
pecuaria rudere dicant: vel veteri Iuris-
consultorum tuorum proverbio, te ex po-
testate exiisse, atque ad agnatos & genti-
les deducendum esse confirment.

Verùm hætenus meo me, Balduine,
tui admonendi, siue mauis obiurgandi in-
stituto satisfecisse arbitror, neque enim
istius libri tui vitia, quæ infinita sunt, per-
sequi, sed pauca quædam quasi exempli
loco tibi indicare, mihi ab initio proposi-
tum fuit. Non enim mihi Hercules in ex-
purgando Augiæ stabulo vires sumo: quod
tu fortasse in vniuersa història contexenda
fecisse videri possis. Duabus tantùm de re-
bus breuiter te & amanter in hac Epistolæ
meæ clausula admonendum puto: quarum
vtraque tibi profectò plurimum ad illud
institutum tuum adiumenti allatura est.

Prior

Prior est, ut deinceps Latini tibi sermonis facultatē aliquā mediocrem saltem compares, ne semper illa abs te audire cogamur: *Ac quidem aliqui abs Aristotele & abs Constantino audio olim præclarè quidem aliquando dictum fuisse: nisi si aliqui meminissent me aliquando apud Platonem legisse quandoquidem aliqui nos abs diua Historia in globum solis (sicuti Strepstiades abs scarabeo) in nubes extollimur.* Quæ etiam dum in tuis prælectionibus pronuntias, ita mentum, malas, totum denique os tuum distorques, ut vel nucem, (quemadmodum olim de Sexto Penario dictum est) frangere velle: vel sanio quidam qui scloppo tumidas intendat rumpere buccas, esse videaris. Qua de causâ memini fuisse non neminē, qui cū te fortè Heydelbergæ docentem audisset, Doctorem te nucifrangibulum appellarit. Et protectò, & de stylo ac genere scribendi tuo illud vnum dicam, mirum mihi videri solet, quamobrem A B s, tibi præpositio, vel illa coniuncta N I s I s I adeò placeat, ut in iis libris quos aliquot ab hinc annos edidisti, neque A, neque A B, neque N I s I præcisè: sed vel A B s, vel N I s I s I coni

coniunctè perpetuò legatur. Vt iam hic sit apud multos Ilyli tui tanquam index : qui quoties mirificum istud A B S, tuis in libris legunt , risum continere vix possunt : præsertim cum oris tui vāgrandem illum hiatum cogitant , quasi prætereuntibus muscis insidieris : aut pro manducca locare te Parisiensibus vellis. Alterum de quo te etiā atque etiam monendum puto , non minus ad laudem aliquam ex scriptionum labore comparandam pertinet : nimirum vt artem aliquam addiscas , quæ te certum in scribendo ordinem seruare , & posteriora prioribus quasi membra membris aptè ac dispositè componere doceat. Iubet enim Plato (vt in Phædro legere potuisti) orationes nostras instar animalium habere : vt neque sine capite sint , neque sine pedibus , sed & media habeant & extrema inter se congruentia , omnique ex parte consentientia : cuius contrarium vitium Horatius in illis notissimis versibus designat : Humano capiti , &c. Tu verò vsque ad hoc tempus ita scriptitasti , vt tibi satis esse videretur , bullatis si tibi nugis Pagina turgescat , dare pondus idonea fumo : quemad-

D

modum

modum ille ait: & Typographis farragines
vndique corrasas mittere. Quod si quia
vel mihi non credis, vel vitia tua audire
non vis, indigneris, insultes, scriptóve me
aliquo virulento, quasi tuarum laudum in-
uidum insecteris, & contra religionis Chri-
stianæ præceptum pro bono malum repen-
das: si denique quod initio ex Salomone
posui, irrisorum & improborum consue-
tudinem imitans, ad conuitiandum te &
Bacchandum contuleris: quemadmodum
in illo tuo contra Duarenum libello feci-
sti: cum ego te pro deplorato habebo, tum
quod veteres de desperatis ægrotis fecisse
legimus, in publico te deponam: & omnē
morbi tui rationem scripto aliquo non in-
faceto (quod ab amico quodā tuo tibi iam-
pridem paratum est) obuio cuius expli-
cabo: ut omnes intelligant, non amico-
rum tibi studia, consilia, cohortationes:
sed temetipsum tibimetipsi duntaxat de-
fuisse.

Eiusd

EIVSDEM APPENDIX,

*qua nouis Balduini Balaamitæ calum-
nijs respondetur.*

MAE C tibi, Balduine, scripseram,
& iam pridē mittere instituerā,
cū mihi forte furiales quoddā
libellos tuos videre contigit, in
quibus tanquam alter Balaam, maledicus
mercenarius, à Canonicis Parisiensibus
conductus, rabiose in optimum quemque
Dei & ecclesiæ Christianæ ministrum de-
baccharis: ac præsertim in virū cum omni
liberali doctrina politissimum, tum etiam
vera pietate insignem, Theodorū Bezam:
qui si me audiet, neque te responsione vlla
dignabitur, & Diabolo te patri ac domino
tuo, cui totum te mancipasti, cruciandū ac
vexandum relinquet. Satis enim tuorum
te scelerum, satis apostatiæ tuæ, & impie-
satis, & sexies iam mutatæ religionis, satis
eius abiurationis quam nuper apud Loua-
nienses tuos publice ac solenniter fecisti
furæ cruciant: satis te ludibriū sacrosanctæ
Cœnæ ad quam toties detestandum istud
rostrū tuum admouere ausus es, vlciscitur.

D 2 Neg

Neque dubium est, quin lepra ista spiritua-
 lis tua, non vsque eò te stupidum reddide-
 rit, vt non sæpe in animo & conscientia tua
 sentias, quod superius tibi denunciaram.
Horribile est incidere in manus Dei viuentis. Nam
 ista quæ te agitat animi rabies, desperatiõis
 propinquæ prænuntia, manifestum diuinæ
 in te iræ testimonium est: cum tanquam
 alter Ajax furore amens, & spumas in ore
 agens, lapidibus obuios quosque, quamuis
 nihil de te cogitantes, insectaris. Quid,
 malum, aut tibi, aut Iululētis istis tuis man-
 cipiis magistro Ioanni Veteri, aut Michaeli
 Fabritio, cum eo Iuriconsulto negotij fuit,
 qui vestrum antehac nomen nunquā au-
 dierat? quem tamen nihil quicquam de
 vobis cogitantem sed vocationi suæ placi-
 dé & quieté inseruientem tot iam contru-
 meliis & furialibus libellis insectati estis?
 Eius ego honestissimū nomen neque ster-
 coreis istis nugis vestris tractandis cōami-
 nabo: neque pluribus verbis contra tam
 ieiunas ac frigidas calumnias defendendū
 fuscipiam, Vestro vos Diabolo, patri ac do-
 mino Baalamitarum, vexandos & laniādos
 relinquam. Verbum tantum illud Iuricon-
 sulti

ulti illius amici mei nomine adscribam, quod tamen non tam ad vestram refellendam impudentiam, quàm ad eluendam quorundam suspensionem attinebit. Quicumque vel antehac dixit, scripsitue, vel posthac dicere scriberéue audebit, libellū Gallicum cui titulus est, Epistola ad Tigrin Franciæ, ab illo iuriconsulto vel scriptum, vel editū, vel typographo datū missūmue, vel quauis alia ratione promulgatum: eum impudentissime, nequissimé, sceleratissiméque mentitum, mentiturūmue esse. Neque enim atrox illud facinus propter quod in tam multorum suspensionem adductus est, illi vnquam in mentem venit. Quod si quis ex istis delatoribus iudicio volet cum ipso contendere denuntio paratum illum semper ad causam ea de re, apud quemuis integrum atque idoneum iudicem, capitis sui periculo dicendā, fore. Iam verò, quòd tu maledicere Balaam, Parisiensiu Canonicoꝝ offa & mercede conducte, nuper sub nomine Fabritij nescio cuius fabricatus nouā calumniam es, quasi amicus idem ille meus & Athæus esset, & propter flagitium ab ecclesia excomuni-

catus, à priore schola sua exauctoratus fuisset. An non furialem tuam in tanta impudentia rabiem ac suspendiosam desperationem tibi propinquam atque impendentem ostendis? Vbi tandē (vt ad illud primū veniam) vllum in eo *ἀδελφὸν* argumētumprehendiſti? Cedo mihi factum ipſius vllum, quod eius ſceleris indicio eſſe poſſit. Atque vt tecum ô Dialectice noſter certa quadam ratione diſputem: conſentaneāne tibi hęc videntur? nullū eſſe Deū putare: & Eccleſiæ fruendæ cauſa ſeptemdecim prope annos procul à patria tenuiter vitam labore ſuo tolerare. Nullum eſſe Deum putare: &, tot annos malle in ſumma tenuitate cum Euāgelicis viuere, quā opibus atque honoribus in patria florentē cum idololatriſ vitā agere? Cōſentaneāne inquā, tibi hęc vocari a Dialecticis videntur, an verò repugnantia? At tu tantopere Diua Hiſtoria tua delectaris, à qua te in globum ſolis ſublimē ferri prædicas, vt de Dialecticisne per ſomnium quidē vnquam cogitaris. Audio: ſed tamen antequam Hiſtoriā conſcribas, condiſcas cenſeo, neque Maſſiliam in itinere Græciæ Romanorum
legat

legatis fuisse positam, neque (vt alia omit-
tam) calūniatoribus apud Romanos Rotæ
supplicium cōstitutum fuisse. De quo ipso
sane quo magis cogito, eo mihi mirabi-
lius videtur, te tantopere vetere illa tua
calumniandi cōsuetudine delectari. Quid?
An non Rotæ illius supplicium & crurium
(quemadmodum scripsisti) atque ossium
tuorum confractionem cohorrui, cū
integerrimæ famæ hominem & Atheum
& ab ecclesia propter flagitia eiectum, &
ex schola pulsum fuisse calumniatus es?
Quæro enim ex te, si pulsus aut excom-
municatus est, solusne tu id, an etiam sex-
centi alij rescuerunt? Lucēne illud, an in
tenebris factum est? in sylua ac solitudine,
an in ciuitate celeberrima? Ne vide quid
impudentiæ isti tuæ respondeam. Cedo
mihi tu hominem vnum in orbe terrarum,
existimationis integræ, qui hoc confirmet:
volo tibi verum id fuisse, & illum quem
ira rabiose insectaris capitis supplicio di-
gnum esse confiteri. Mihi crede, Baldui-
ne, prius quam istud probes, longe faci-
lius nobis erit te, impietatis, & incestus,
& excommunicationis convincere. Sed

quid mirum est, desperabundum hominem, in spiritum sanctum contumeliosum, cœlum ac solem detestantem, Deo atque hominibus infestum, furiales istas voces in optimos quosque viros edere? Eiectum te, Balduine, & excommunicatum ab omnibus piis, quicumque in Gallia aut Germania tuum nomen vnquam audierunt, negare non potes. Septies his viginti annis religionem mutasti. Non sæpius fere serpentes pellem mutant. Educatus es apud tuos in Flandria Papisticè. Postea Geneuæ Christianam religionem professus es: eoq; nomine aliquoties ad corporis Christi cōmunionem accessisti: inde Luteriam profectus, Papisticum habitum recepisti. Mox Geneuam reuersus, & in Caluini contubernio, mensa, familiaritate, menses multos commoratus, iterum Euangelici nominis factus es. Postea, Biturigibus ad Papisticam idololatriam, & tanquam canis ad vomitum rediisti. Inde Argentoratum profectus, Euangelicum te professus es: cum Petro Martyre vixisti, Cœnam Dominicam, in Gallorum ecclesia, amplius decies participasti. Mox Heydelbergum delatus

delatus confessioni Gallicarum ecclesiarum, sub qua paulo ante Cœnam Dominicam duodecies sumpseras, hostis factus es, & Heshussianis te partibus dedidisti. Tâdem in Galliam reuersus, quartum Papista factus es. Horum si quid falsum, aut fictum est, oculos mihi volo eruas: aut, vt calumniatorium supplicium tuum imitemur, crura mihi suffringas. Cōsidera nunc noster quartum Papista, vter potius Atheus, & excōmunicatus habendus sit: is qui post agnitam semel Euangelij veritatem constanter in ea septemdecim annos permansit: an tu qui septemdecim illis annis, religionem pro locorum & migrationū tuarū varietate septies mutasti (nisi forte cū nullam haberes, mutari illam non potuisse disputes) Is qui sponte, vt ecclesiarū bono frueretur patriam reliquit: an tu qui nunquam nisi à carnifice coactus & vexatus profugisti. Is qui diuturnum exilium atque inopiam perpeti, quàm cum idololatriis viuere, maluit: an tu qui in media Gallia tandiu tuæ auaritiæ & cupiditati seruiens, in turpissima idololatria, tanquam lutulentus sus, volutatus es. Is qui honores sum-

mos , senatoriam dignitatem sibi à patria
millies oblatā , & fortunas mediocres præ
verbo Dei contempsit , ac pro nihilo pu-
tauit : an tu , qui , vt pueri nobilis prædago-
giam adipisceris , pudorē ac religionem
omnem abiecisti : diciq; Apostata , & Ece-
bolius , & Balaamita , quàm Hugonottus
maluisti. Is qui bonis & doctis omnibus
charus atque accepus est , testimoniumq;
suæ pietatis ab ecclesia sua optimum acce-
pit , optimeq; (vt moris est) scriptum atque
obsignatum : an tu quem ecclesiæ omnes ,
quæ in orbe terrarum habitant : detestan-
tur : quem earum ministri , ac populares ,
quem denique boni ac pij omnes execrā-
tur , pro impio ac reprobo numerant , de-
spirationi proximū putāt , & iam laqueum
sibi parare , alteriusq; iurisconsulti Francisci
Spiræ exitum habiturum existimāt. Quid
tu ad hæc quartū Papista Eceboli ? An
cū istum libellū tuum nuper sub Fabritij
tui nomine fabricabas , repente nos mutos
atque elingues fore arbitraberis ? Tua tibi ,
mihi crede , citius mercenaria vox deficiet ,
cū isto , quem exorsus es , laqueo fauces
tuas sacrilegas comprimes , quibus sacro-
sanctam

sanctam Iesu Christi Cœnam toties in ecclesijs nostris degulasti. Quid? usque cône Deum stupidū existimasti, vt vel blasphemias & contumelias istas non attenderet, vel sacrilegia illa tua, & sacrosanctæ Cœnæ suæ ludibrium, & filij sui redintegratū abs te (vt Apostolus loquitur) cruciatū aspernaretur? toties abiectæ & contemptæ religionis suæ pœnas, non repeteret? Credidistisue vos, Athei Cyclopes, qui Dei summi fulgura secure contemnitis, non hanc ipsam impietatem vestram & efferuescentem in ecclesias nostras rabiem, certissimū esse Dei in vos tacite fulgurantis supplicium? Fieri (inquit Apostolus) non potest, vt qui in spiritum sanctum peccarit, misericordiam consequatur. Item, Voluntariè peccantibus post acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis sacrificium: sed formidabilis expectatio iudicij, & ardor flammæ quæ aduersarios consumet. Si quis Moysis legem spreuisset, immisericorditer necabatur. Quanto grauioribus supplicijs cruciabitur is, qui Dei filium conculcarit, & foederis sanguinem per quem sanctificatus fuerat, profani loco habuerit, atque in spiritum gratiæ contumeliosus fuerit. Horrendum est incidere in manus Dei

viuentis. Non vos horribile istud tonitru vestralque mentes commouet? Sed, vt opinor, surdis carmen canimus: & satis superque in homines præsertim deploratos, dicta sunt. Neque vero dignus iste canis Ecebolicus fuit, cuius ob lattratum hoc quicquid est temporis consumerem. Finem igitur faciam, deumque, & in filio suo Iesu Christo Optimum, & in misericordiarum infinitate Maximum, toto pectore obtestabor, vt nostræ Galliæ ab istis Atheis & Epicureis caueat: & sibi ecclesiam in patria nostra perpetuò colligat, nosque misericordiæ suæ vasa faciat: vt constanter ad extremum vsque spiritum in ipsius sanctissima fide ac religione perseuerantes, exitia Eceboliis, Apostatis & Balaamitis parata vitemus.

*Discite iustitiam moniti, & non
temnere Christum.*

NICOLAI RENATI
IN FRANC. BALD.

Apostatam Ecebolium
versus.

*Quo teneam vultus vertentem Prothea nodo?
Quo capiam numero, quo pede Baldunum.
Quem non religio, quem non lex ipsa coercet
Ipsa quibus poterit Musa tenere modis.
Saul inter vates, anser strepit inter olores,
Atque inter doctos perditus ille viros.
Nonne ego te vidi Damonis pessime, caprum
Excipere insidijs? quò tua nunc prohibitas?
Ut tu compungis sacrorum oracula vatum,
Sic te compungat, pessimus ille Satan.
Sic te agitent furie, tot rumpant corda colubri
Iniuciatque suas, torua Megera, faces.
Et quæ tanta fuit Romam tibi causa videndi?
Anne ea libertas quæ tibi semper iners?
Et te libertas perdet tua, pessime doctor
Quem sacra doctrina, laurea, dedecorat.*

In Eundem

*Ipsum Mercurius Franciscum eduxerat orco:
Eurydicenque suam hic carmine rettulerat.
Verum penituit, stygiam & remeare palydem
Hic voluit, sed non rettulit Eurydicen.
Est Deus in nobis.*

NIGHT LETTER
IN 1840
A. I. Smith

My dear friend,
I have just received your letter of the 10th inst. and am
glad to hear from you. I am well and hope these few lines
will find you the same. I have been thinking much of late
of the state of the world and the condition of the human
mind. It seems to me that we are in a state of great
confusion and that the truth is being obscured by
the passions of the moment. I hope that you will be able
to see through the fog and find the path of truth.
I am, my friend, very truly,
Your friend,
A. I. Smith

